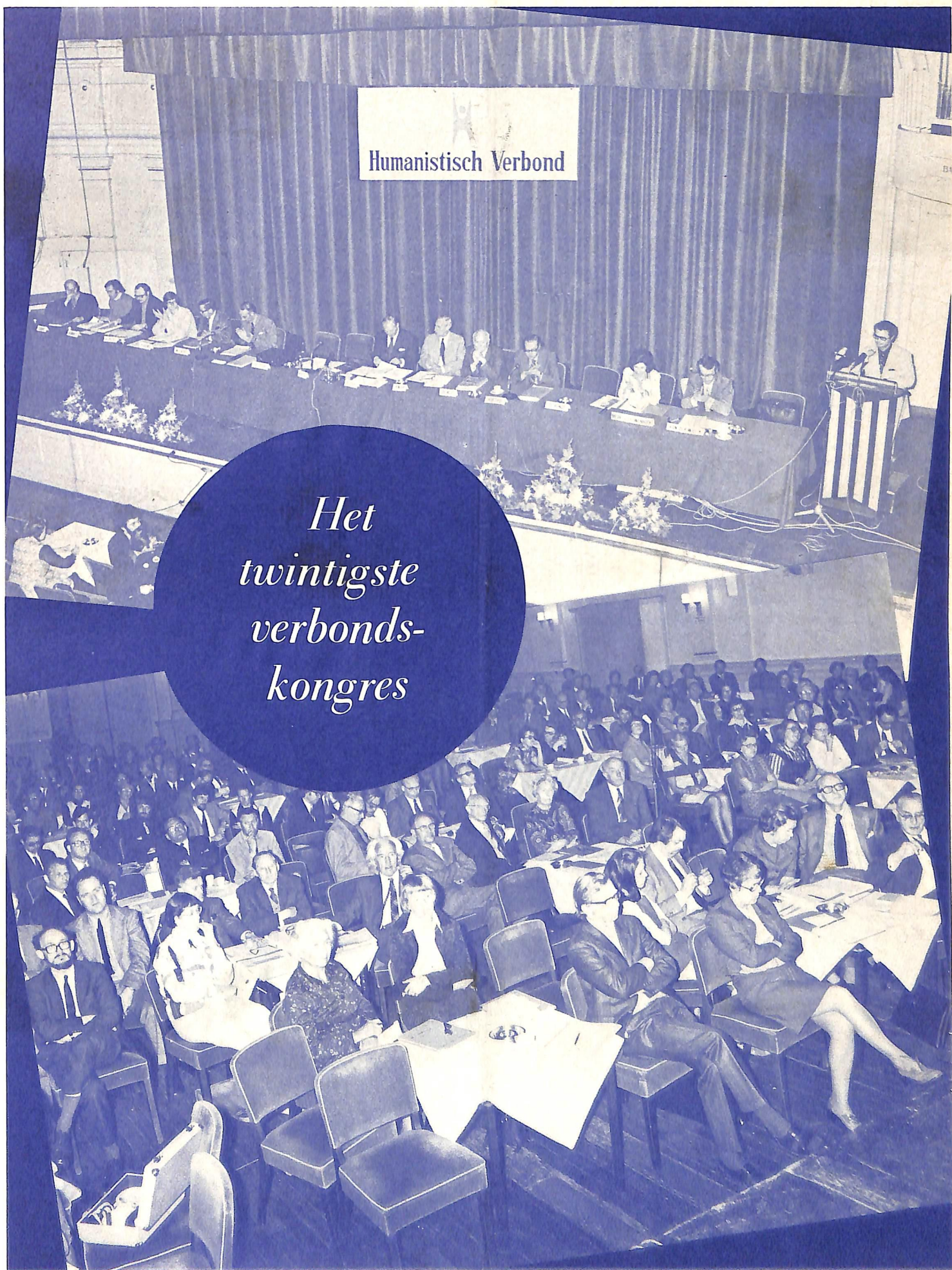

Humanistisch Verbond

*Het
twintigste
verbonds-
kongres*

Verbond met nieuw elan bezield!

De totaal-indruk van het twintigste kongres van het Humanistisch Verbond kan zonder enige twijfel positief worden genoemd. Of zoals een der deelnemers het na afloop tegenover mij formuleerde: „Het schip is uit de branding waar het nogal gehavend een tijd heeft rondgedobberd en zet weer doelbewust koers.”

Waarom is dat toe te schrijven?

Eén reden zou kunnen zijn, dat de verwarde discussies over de vraag in welke mate het Verbond maatschappij-kritisch actief moet zijn, zijn afgesloten. De kleine kring die van het Verbond zonder meer een aktiegroep wilde maken, heeft men kennelijk niet gevolgd. Anderzijds is het wel zo dat de tekenen des tijds zijn begrepen: Het Humanistisch Perspektief dat de maatschappelijke doeleinden van het Verbond verwoordt, bewijst dat.

Dat doelbewust koers zetten wordt gestimuleerd door een nieuwe generatie gemeenschapsbestuurders: een opmerkelijke zaak was dat het grootste deel van de woordvoerders van gemeenschappen jongere mensen waren.

Ook een ander tijdsprobleem heeft het hoofdbestuur tijdig aangevat, namelijk de vraag: hoe overleven wij? Een zeer gekompliceerd vraagstuk, waarvan

uit de aard der zaak de ethische aspecten ons met name bezighouden.

Een beginselverklaring kan daarbij een nuttig uitgangspunt zijn. Aan de nieuwe formulering is dan ook ruimschoots aandacht door het kongres gegeven. Het voorstel werd — na het aanbrennen van enkele wijzigingen — goedgekeurd.

Voor wat de huishoudelijke zaken betreft, vond vooral de begroting-1973 ruime belangstelling. De krachtige poging tot sanering van de financiën ondervond slechts hier en daar weerstand; overigens uitsluitend omdat sommigen meenden dat zulks teveel ten koste van de financiële speelruimte der afdelingen ging.

Onbetwist hoogtepunt van de kongresdagen was de zondagmiddag met maar liefst vier voortreffelijke sprekers: dr. *Bonger* die de Dr. van Praag-prijs uitreikte aan dr. *Constance* die daarvoor een dankrede uitsprak. Dr. *Manholt* die onze taak met betrekking tot het overlevingsthema besprak en dr. *Roethof* die een treffend beeld gaf van wat iemand aan activiteiten binnen het Verbond kan ontwikkelen.

Met een enthousiasmerend slotwoord, sloot de Verbondsvoorzitter het, als immer voortreffelijk, door hem gelei-

de kongres. Zijn openingsrede (zie „Humanist” van 15 mei jongstleden) kreeg overigens ruime aandacht in de pers; óók van De Telegraaf, maar deze kon het toch niet laten, daarbij wat sneren te debiteren.

Na dit algemene overzicht, gaan wij op een aantal punten nog wat nader in.

Jaarverslag

Naar aanleiding van de opmerking dat de omvang van de activiteiten op landelijk niveau enerzijds en op plaatselijk niveau anderzijds vooral door de verdeling van de financiële middelen wordt bepaald, zei de Verbondsvoorzitter overleg met de afdelingen toe. Dit overleg zal betrekking hebben op de vraag of en in hoeverre een andere verdeling van de middelen over centraal apparaat enerzijds en gemeenschappen anderzijds zou kunnen plaatsvinden.

Begroting-1973

Deze werd met de grootst mogelijke meerderheid goedgekeurd. Het voorstel om het aandeel van de gemeenschappen in de kontributieopbrengst op 30 pct. te stellen, werd slechts geakcepteerd voor de jaren 1973 en 1974. Met de delegatie van de behandeling van de begroting 1974 aan de Verbondsraad werd instem-

Mr. M. G. Rood

Mr. dr. H. Roethof

ming betuigd; ten aanzien van de *minimumbijdrage* werd echter reeds thans besloten die met ingang van 1 januari 1974 op vijf en dertig gulden te stellen. Alleen zó is er redelijk zicht op sanering hetgeen — gezien de financiële situatie — als dwingende noodzaak werd erkend.

voor discussies terzake in de gemeenschappen aanvaard.

Op het kongres werd hiertoe reeds een aanzet gedaan door de nieuwe voorzitter van de afdeling Den Haag mr. A. Warburg met de vraag naar explicitering van het achterliggende mensbeeld.

kontakt HB - afdelingen en het meer centraal stellen van aangelegenheden van ideologische aard alsmede het amendement hierop van Voorburg-Rijswijk werden — met gunstig pré-advis van het HB — aanvaard.

Humanistisch perspectief

De maatschappelijke doeleinden van het Verbond zoals door het hoofdbestuur verwoordt in het Humanistisch Perspektief ontmoetten grote waardering. Het werd als een waardevolle grondslag

Kongresvoorstellen

(Zie „Humanist” van 1 maart jongstleden).

- no. 1 van Den Haag-Gouda over het

- no. 2 van Den Haag-Gouda over het funktionieren van de Verbondsraad — met voorwaardelijk gunstig pré-advis van het HB — eveneens. Zo niet het amendement van Voorburg-Rijswijk.

Beginselverklaring

Verreweg de voornaamste — door het hoofdbestuur ontraden — wijziging in het konsept is schrapping van het woord „de” voor de woorden „normen, der redelijkheid en zedelijkheid”.

De nieuwe tekst luidt thans (de door het kongres in het konsept aangebrachte wijzigingen zijn cursief gedrukt):

Beginsel

Het Humanisme is de levensovertuiging die probeert leven en wereld te begrijpen uitsluitend met menselijke vermogens. Het acht wezenlijk voor de mens zijn vermogen tot onderscheidend oordelen, waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld.

Het Humanisme wordt gekenmerkt door:

1. de voortdurende bereidheid zich in denken en doen naar normen van redelijkheid en zedelijkheid te verantwoorden;
2. de helpende zorg voor de medemens om hem in staat te stellen zich te ontplooiën tot een volwaardig bestaan in zelfbestemming;
3. het streven naar een samenleving waarin vrijheid, gerechtigheid, verdraagzaamheid, eerbied voor de menselijke waardigheid en medemenselijkheid centraal staan.

Doel

Het Humanistisch Verbond stelt zich ten doel:

1. allen te verenigen die met het beginsel instemmen;
2. een centrum te zijn voor verdieping, verbreiding en verdediging van de humanistische levensovertuiging;
3. activiteiten te ontwikkelen of deel te nemen aan activiteiten van anderen welke bijdragen aan het ontstaan van een samenleving van mensen, die zich hun verantwoordelijkheid voor zich zelf, hun medemens, de natuur en die samenleving bewust zijn.

- no. 3 en no. 4 van Apeldoorn werden ingetrokken.
- no. 5 van Rotterdam inzake de redactievoering van „Humanist” — door het HB ontraden — werd verworpen.
- no. 6 van Voorburg-Rijswijk waarin het HB wordt uitgenodigd zich niet te distantiëren van politieke stellingname kwam niet in stemming. De afdeling sloot zich na enige gedachtenwisseling aan bij het genuanceerde doch zeer duidelijke pré-advies van het HB; met name luidende: dat indien de voorstellers beogen uitspraken in naar normen van redelijkheid en zedelijkheid niet te dulden zaken en stellingnamen zoals die voorkomende in het Humanistisch Perspektief zij „in die zin tegen dat deel van het voorstel geen bezwaar heeft. Wel indien een gedragslijn zou moeten worden gevolgd die in tegenstelling zou staan tot die „om alle humanisten ongeacht hun politieke overtuiging te verenigen”.
- no. 7 van Voorburg-Rijswijk om als verbond alle generaties aan te spreken werd — met gunstig pré-advies HB — aanvaard.
- no. 8 en no. 9 van Voorburg-Rijswijk werden ingetrokken.
- no. 10 van Voorburg-Rijswijk om de naam van het Verbond in „Humanistisch Verbond Nederland” te wijzigen werd verworpen.

Gemeenschappen

Het vorige kongres had het bestuur opgedragen het kongres een statutenwijziging voor te leggen teneinde de naams-

aanduiding „gemeenschappen” in „afdelingen” te wijzigen. Aldus geschiedde nu. Het 20e kongres was weliswaar in meerderheid van mening dat „gemeenschap” moest worden vervangen door „afdeling” maar de vereiste tweederde meerderheid zat er niet in. Een note gaie was dat een vurig voorstander van het woord „gemeenschap” na de stemming steeds over „onze afdeling” sprak.

De uitreiking van de Van Praag-prijs

Namens het bestuur van het Dr. J. P. van Praagprijs-fonds reikte dr. H. Bongers deze prijs uit aan dr. A. L. Constance met een rede waarin hij ondermeer zeide: „Als iemand bewust en weloverwogen zijn leven wijdt aan een ideaal, heeft hij weinig of geen belangstelling voor zijn persoonlijke lotgevallen en gevoelens. Hij beschouwt zich als een dienaar en hoe die dienaar is kan hem niets schelen. Alle aktiviteit is gericht op de verwezenlijking van het ideaal en van anderen wenst hij geen nieuwsgierigheid naar afkomst, het ontstaan van het ideaal, familie en persoonlijke lotgevallen. Dit hebben wij bij Anton Constance te eerbiedigen en hoezeer nu juist bij zulke idealisten onze belangstelling voor het leven van zo iemand wordt gewekt — want het ideaal is toch niet, zoals Plato meende, in hem neergedaald — we mogen Constance op deze dag niet ergeren.

Ik zal dus niet in zijn bier spugen en ik zal alleen iets proberen mee te delen over zijn ideaal en wat hij daarvoor gedaan heeft en nog dagelijks doet. Zijn ideaal is de absolute vrijheid van de mens en de weg daartoe is het anarchisme.”

„De meeste humanisten zijn, meen ik, geen anarchisten — daar zijn zij te slecht voor — en Constance is zelf ook geen zuiver

vere broeder meer in de leer: hij heeft het zelf gezegd in het interview, dat Slibbe hem afnam in de Gids, die aan hem gewijd was.”

„Voor de vrijheid, de autonomie van de mens heeft Constance geschreven en gesproken, heeft hij in gijzeling gezeten en in concentratiekampen gezeten, heeft hij in Spanje gestreden, heeft hij zijn leven ingezet, zonder compromissen te sluiten, geen bevelen van wie ook aanvaardend, geen bevelen aan wie ook gevend in een vast geloof, dat de vrije mens, niet gehinderd door knellende banden van staat, kerk, ideologie of heersende moraal, tot geluk kan komen.

Welke instrumenten heeft hij, in de arbeid voor dat ideaal, ter beschikking gehad? Als ik het goed zie drie gereedschappen. Ten eerste een superieure, heldere intelligentie; het vermogen om uit een ingewikkelde materie de kern te halen en die zonder omhaal kort te formuleren. Hij beheerst de wijsbegeerte, beheerst de theologie, de ethiek en de politiek; niets meer en niets minder, en dat wordt hem mogelijk gemaakt door een fabelachtig geheugen en een immens grote werkkraft.”

„Het 2e instrument is zijn fabelachtig grote aktiviteit. Kort geleden — ik denk voor de eerste maal — in een ziekenhuis werden commentaren voor de tv aan zijn ziekbed opgenomen. Hij werkt altijd. Niet alleen heeft hij de middelbare Franse studie voltooid maar ook studeerde hij Spaans en in een veertigtal jaren schreef hij 25 boeken, waaronder zijn dissertatie over „Le baroque Espagnol et Calderon de la Barca”, de informatieve boeken over Cuba en Joegoslavië. „Het lot belooft geen morgenrood” en het rijke boek over Mexico en Midden-Amerika. Daarnaast schreef hij een 60-tal brochures.”

„Het 3e instrument is zijn stoïcijnse levenshouding. Niemand of niets kan zijn waardigheid aantasten. Allen stoten

Dr. H. Bongers reikt de Van Praagprijs uit aan Dr. A. Constance.

op zijn innerlijke vrijheid en dignitas. Hij is een waarlijk vrij mens, vol gezag zonder autoriteit na te streven."

„De enige ontwikkeling in Constances denkbeelden ligt, als ik het goed zie, in het verlaten van aanvankelijk absolute denkbeelden en een versterking van het inzicht dat de wereld en de samenleving net iets ingewikkelder laten zijn dan de jonge Constance meende. Daardoor kon hij het Humanistisch Verbond naderen en het Verbond hem."

„Uit dank wat je voor het humanisme in Nederland gedaan hebt, overhandig ik je als bestuurslid van het fonds de J. P. van Praag-prijs."

Dr. Constance dankte ontroerd voor de prijs, die hij meer zegt te waarderen dan welk ander huldeblijk.

Kultuur zegt spreker, eist een zekere zelfdiscipline, in die zin moet de autonomie van de mens, dus zijn vrijheid, worden begrepen.

Dienstbaarheid aan de konsumptie-maatschappij is er het tegendeel van. De gevolgen er van zijn niet alleen de voor ons pijnlijke uitputting van de natuurlijke hulpbronnen, maar het ongeluk van honderden miljoenen.

Jacht op materiële goederen is in feite de vlucht om aan de onrust van het geweten te ontsnappen. Constance is het met Toynbee eens dat wij soberder en mede daardoor waardiger moeten gaan leven.

Voor het Humanisme ligt hier een grote opdracht, aldus besloot Constance zijn dankwoord.

Dr. S. L. Mansholt

Ekologie

Nadat voorzitter Rood de activiteiten van het Verbond op dit terrein gereleveerd heeft en de afdelingen met klem om médenken heeft gevraagd, verleent hij het woord aan kandidaat-hoofdbestuurslid dr. S. L. Mansholt.

Dr. Mansholt memoreert dat als konsekwentie van de zojuist goedgekeurde beginselverklaring terecht een aantal maatschappelijke doeleinden door het Verbond zijn gesteld.

De samenleving is in een stroomversnelling de exponentiële groei baart alerweten zorg, maar de politici hinken in hun beleid achter de feiten aan. Wij moeten ofschoon dat zeer moeilijk zal zijn, een mentaliteitsverandering nastreven, anders is overheidsingrijpen onontkoombaar.

Ook het bedrijfsleven is tot fundamentele wijzigingen niet in staat, op dit terrein de kerken trouwens evenmin. Spreker is zeer verheugd dat het Verbond zijn essentiële taak in deze heeft begrepen, met name de ethische aspecten verdienen onze bijzondere aandacht. Als oorzaken van de huidige toestand ziet spreker drie facetten:

- de enorme bevolkingsexplosie;
- de technologische ontwikkeling;
- de produktie-struktuur.

Ondanks alle vooruitgang zijn er thans honderd miljoen analfabeten méér dan in 1970! De jaarlijkse ontwikkelingshulp ad rond 0.35 pct. van het bruto Nationaal Produkt is slechts 1/5 gedeelte van wat wij per jaar rijker worden! (En die hulp wordt bij lange na niet goed gekoördineerd gebruikt).

Drievierde deel van de wereld moet met slechts 20 pct. van de totale economische groei genoeg nemen!

Wat willen wij van onze rijkdom afstaan? That is the question. Daartoe is overigens een andere samenlevingsstruktuur nodig. Deeloplossingen zijn niet meer toereikend. Spreker verwerpt in dit verband ongegronde optimisme zoals bijvoorbeeld van Unilever-topman Klijnsra.

Wij moeten vrijwillig komen tot een produktie- (en konsumptie-) struktuur die een adequaat antwoord mogelijk maakt op de ons gestelde uitdaging.

Economische groei is een dogma voor rijke landen geworden, maar het is thans nog slechts gerechtvaardigd voor arme landen.

Konkluderend zegt dr. Mansholt dat het Humanistisch Verbond dus zowel een verandering van de mentaliteit als van de produktiestruktuur dient na te streven. Allereerst nationaal, maar later moet het uitgedragen worden op internationaal terrein, want alleen door internationale samenwerking is een oplossing mogelijk.

Verklaringen

Nadat ir. Mantel (Gemeenschap Breda) bezwaren heeft geuit tegen de geldende verkiezingsprocedure zegt de voorzitter toe zijn brief terzake aan de Verbondsraad om advies te zullen voorleggen. Vervolgens werden ter vervulling van 5 vakatures gekozen:

meij. J. M. Carol, Voorburg;

E. E. Goldstein, Waddinxveen;
dr. S. L. Mansholt, Wapserveen;
R. Sorgedrager, Leiderdorp;
drs. R. A. P. Tielman Utrecht.

Degenen die zich weer kandidaat hadden gesteld:

mr. M. Rood, Amsterdam
(voorzitter);
mr. M. Knap, Amsterdam
(vice-voorzitter);
P. Spigt, Amsterdam
(vice-voorzitter);
dr. A. J. Wichers (alg. sekretaris);
A. de Nijs (penningmeester);
I. v. d. Willik (2e sekretaris);
drs. A. J. B. Hubert,
(2e penningmeester);
dr. C. Hommes, Lissebroek;
drs. P. Postma, Amsterdam;
mevr. E. L. Sleuvenhoek-Hajek,
Bilthoven;

werden allen herkozen.

De Verbondsraad is thans als volgt samengesteld:

• benoemd op voordracht van het hoofdbestuur:

mevrouw M. Blom-Mourits, Rotterdam;
mevrouw P. C. Hienkamp-Ehrbecker, Naarden;
mevrouw drs. O. R. Varkevisser-de Boer, Bussum;
J. Bijleveld, Loon op Zand;
E. Happé, Amsterdam;
mr. A. F. E. Hensen, Voorburg;
dr. R. Kamp, Amstelveen;

B. J. Max, Amersfoort;
mr. dr. H. J. Roethof;
mr. A. Warburg.

● benoemd op voordrachten van de
gemeenschappen Amsterdam en Den
Haag alsmede van de gewesten:

gewest Groningen:
D. E. Goedhart, Groningen;
T. N. Swierstra, Ten Boer;

gewest Friesland:
W. K. Noort, Drachten;
D. Olthof, Leeuwarden;

gewest Drente:
A. Swager, Emmen;
vakature;

gewest Overijssel:
W. Coenders, Schalkhaar;
L. van Hoek, Enschede;

gewest Gelderland:
P. Hommes, Apeldoorn;
F. A. G. Vrind, Arnhem;

gewest Utrecht:
B. de Boer, Zeist;
A. L. van Gendt, Blaricum;

gewest Noord-Holland:
W. F. Koeman, Schoorl;
W. T. van Varik, Haarlem;

gewest Zuid-Holland-Noord:
ir. K. d'Angremond, Leiderdorp;
vakature;

gewest Zeeland:
J. Steenaard, Middelburg;
mevrouw H. Tideman-Leemhuis,
Kloetinge;

gewest Noord-Brabant:
ir. M. Klerk, Eindhoven;

mevrouw L. J. van Mantel-van Ca-
pellen, Breda;

gewest Limburg:
vakature;
vakature;

gemeenschap Amsterdam;
mr. P. Th. Holman, Amsterdam;
G. Neervoort, Amsterdam;

gemeenschap Den Haag:
J. V. Bourgonjen, Den Haag;
C. Coosen, Den Haag.

Protest tegen vervolging van Humanisten in Joegoslavië

Op voorstel van de voorzitter betuigt
het kongres instemming met een protest-
brief terzake van de Internationale Ver-
eniging van Humanistische Organisaties
(IHEU) aan president Tito.

Afscheid

Alvorens de vergadering te sluiten
memoreert de voorzitter allereerst zij die
van ons heengingen: Pieter Pols en Libbe
van der Wal. Het kongres herdenkt de
zeer grote verdiensten van beiden met
enige ogenblikken stilte.

Vervolgens brengt spreker in herin-
nering dat een aantal funktionarissen ons
verlieten met name: Kees Schonk en Jan
v. d. Ban.

Tenslotte spreekt de Verbondsvoorzit-
ter de scheidende HB-leden toe. Hij
dankt hen in warme bewoordingen voor
het zeer vele dat zij voor het Humanisme
hebben gedaan.

Speciaal memoreert hij de grote ver-
diensten van dr. Roethof, oud vice-voor-
zitter, die zeventien jaar lang met grote
toewijding zeer veel en goed werk voor
het Verbond heeft gedaan.

Met een langdurig applaus onder-
streept het kongres de woorden van de
voorzitter. In zijn dankwoord mede na-
mens de overige scheidende bestuursle-
den releveert dr. Roethof het Franse ge-
zegde „Partir c'est mourir un peu”.

Voor hem is het HB een vertrouwde
vriendenkring geworden, waaraan hij
veel te danken heeft. Het onderhouden
van menselijke kontakten zegt spreker
moet één van de wezenlijke funkties van
het Verbond blijven.

Zonder Verbond zou het geestelijk le-
ven in Nederland armer zijn. Wij hebben
een essentiële taak te vervullen: de nood-
zakelijke korrektie, telkens wéér, op
maatschappelijke en politieke zaken ge-
ven. „Niets gaat vanzelf” zegt spreker
„en zonder aktiviteit is er de chaos”.

Daarom moeten wij samen binnen het
Verbond actief blijven vóór de samenle-
ving.

Sluiting

Tegen 5 uur sloot de voorzitter dit
welgeslaagde kongres met hartelijke
woorden van dank aan de deelnemers, de
ontvangende afdeling, de kongresvoorbe-
reidingskommissie en last but not least
de medewerksters en medewerkers van
het Centraal Buro.

FIEGE

Verbondsvoorzitter en directeur in beraad

Hoofdbestuur

Waar praat een hoofdbestuur over op de avond voor het kongres? Waarom komt het op de avond voor het kongres eigenlijk bijeen? Om te praten over wat er aan de orde moet komen en wat er allemaal kan gebeuren op het kongres. Wat er allemaal aan de orde moet komen staat vrij nauwkeurig vast. Maar het is natuurlijk wel zaak ook goed na te gaan wie wat zal voorzitten en wie het eerst in aanmerking komt om te spreken of te antwoorden over wat. Tevens moet er nagegaan worden welk standpunt er in allerlei gevallen aangenomen dient te worden. Met dit laatste zit je eveneens in de sfeer van wat er kan gebeuren. Gaat het kongres lastig worden, en zo ja op welke punten? Is er een grondtoon van waardering of juist niet? Op de avond tevoren zit je elkaar ook over deze punten wat aan te kijken. Je hoopt erop dat je een beetje een goed examen gaat doen.

Op het ogenblik dat ik dit schrijf

is het kongres achter de rug. Laat ik dan ook mijn reactie erop toe mogen voegen. Ik heb dit een fijn kongres gevonden. Zeer zeker waren er moeilijke ogenblikken. Zo is de wens van de afdelingen (inmiddels weer gemeenschappen geheten) begrijpelijk dat ze zelf wel eens graag een be-

roepskracht zouden willen aanstellen. Maar wat men ziet is dat er procentueel steeds meer geld aan het centrale apparaat toevalt. Natuurlijk moet er over gesproken worden of die trend niet omgebogen kan worden.

Dr. A. J. Wichers
Alg.-sekretaris

Een mooi onderwerp voor de Verbandsraad. Maar waar het hier om gaat is dat we niet van de ene moeilijke situatie in de andere terecht kwamen.

Er was heel veel gepasseerd in de afgelopen twee jaren, waarbij er ook flinke kritiek op het HB is losgekomen. Maar ik heb de indruk dat dit kongres er allerm minst een was van wantrouwen. Gelukkig maar. Er waren hoogtepunten die elders in dit blad belicht worden.

Op 11 mei kwamen nog wel enkele andere punten aan de orde maar het bovenstaande was toch de hoofzaak.

Driebergen, 15 mei 1973

INGIEZONDIEDEN BRIEVEN

Humanisme en Quakerisme (I)

Humanisten zijn eigenlijk Christenen (al weten ze dat misschien zelf niet) stelt Gerard Janssen Perio in de „Humanist” van 1 mei jongstleden. Hij geeft hiervoor twee „bewijzen”:

1e omdat de humanistische morele opvattingen gegrond zouden zijn op de evangelische waarden;

2e omdat de heer Janssen Perio „vast overtuigd is”, dat een humanist die in nood raakt „zich zal moeten vasthouden aan een principe BUITEN zijn eigen persoon”. Met als derde bewijs: nood leert bidden.

De Christelijke aanmatiging, die uit het hele stukje spreekt — dat overigens ongetwijfeld met de allerbeste bedoelingen geschreven is — doet mij als humanist (hoewel we na eeuwenlange ervaringen langzamerhand beter zouden moeten weten) toch weer versteld staan. Ik wil er deze keer — misschien juist omdat het zo goed bedoeld is — toch maar weer eens tegen in gaan.

Dat wij humanisten onze beginselen ontleend zouden hebben aan het evangelie is even waar (of onwaar) als wanneer ik zou stellen dat het Christendom zijn morele opvattingen grondt op die van allerlei zogenaamde „primitieve” godsdiensten. In bijna alle culturen namelijk komen de belangrijkste van de tien geboden voor als richtsnoer van het menselijk handelen. En dat is geen toevallige over-

eenkomst, maar ligt besloten in het feit dat het algemeen menselijke normen zijn, die hun wortels zelfs nog veel dieper hebben liggen. Met andere woorden: het zou even dwaas zijn om te beweren dat humanisten eigenlijk Christenen zijn omdat zij dezelfde neus of benen of wat dan ook hebben als zij!

Het tweede „bewijs” is zelfs nog veel aanmatigender en is bovendien een parodie op het woord bewijs. Zijn eigen „vaste overtuiging” namelijk hanteert de schrijver als bewijs voor de stelling dat ook wij een godsbesef zouden hebben. Als het ons goed gaat, zo redeneert hij, kunnen wij onszelf makkelijk wijs maken dat het niet zo is. Maar zodra we in nood verkeren krijgen ook wij het besef van „een principe BUITEN onze eigen persoon”, waaraan we ons vastklampen. Als klap op de vuurpijl dan tenslotte het als bewijs aangehaalde: nood leert bidden.

Ik kan de heer Janssen Perio verzekeren dat ik enige malen in mijn leven dieptepunten heb gekend en dat ik ook toen nooit steun heb gezocht of gevonden bij een principe buiten mijzelf. Integendeel, wat mij altijd weer mijn evenwicht heeft doen hervinden was het besef, dat het *mijn* leven was en dat ik vanuit *eigen* kracht moest proberen het weer leefbaar te maken. De uitdaging, die daar van uit gaat, was en is de stimulans, die mij heeft staande gehouden.

De steun, die de gelovigen van hun godsbesef krijgen, is trouwens ook niet zo algemeen of zo groot als de schrijver aanneemt. Ik ken verschillende mensen, die uit hoofde van hun beroep mensen in nood moeten bijstaan (artsen, verpleegsters, geestelijke hulpverleners), die mij verzekerd hebben dat bijvoorbeeld de dood door ongelovigen vaak met een grotere rust tegemoet wordt getreden dan door gelovigen. Zelf ken ik uit eigen ervaring een geval van een (gelovige) jonge vrouw, die bij de dood van haar eerste kindje klaagde dat ze mét haar kind haar geloof verloren had. Dat geloof kreeg ze pas weer terug toen ze — na de geboorte van de volgende kinderen — haar evenwicht had teruggevonden. Hier dus precies het tegenovergestelde van dat waar de heer Janssen Perio zo vast van overtuigd is.

Dat zinnetje, waarin hij zegt dat de gelovige de waarde van het principe buiten zichzelf alleen maar wat eerder beseft (dan wij arme humanisten), is dus niets anders dan alweer een voorbeeld van nergens op gefundeerde Christelijke aanmatiging. Een aanmatiging die dunkt me ook een wezenstrek is van het Christendom, dat immers pretendeert „de” waarheid te zijn. Wat dat betreft is het humanisme wel wat bescheidener.

E. Asser-Drion

Humanisme en Quakerisme (II)

Gaarne een kleine reactie op het artikel van de heer Janssen Perio. Hoe is het mogelijk dat de Humanist een dergelijk stuk opneemt?*) De heer Janssen Perio lijkt mij een loos vosje. Zo losjesweg zegt hij: kom jongens, wij zijn toch allemaal Christenen, laten we samen doen. Jullie Humanisten nemen geen leiding van hogerhand aan en wij Quakers doen dat wel, maar dat geeft niets hoor!, laten we gezellig bij elkaar gaan zitten. Waar zou dat toe leiden? Twee geheel verschillende mensentypen in één Verbond? Ik meen dat veel Humanisten zich rustig met mij een heiden noemen en de moraal van het evangelie niet nodig hebben om zelfbewuste „menselijke” mensen te

trachten te zijn. In de hongerwinter leerde de nood ons heus niet bidden, maar alleen vurig wensen dat het Westen zou winnen. Maar de Quakers hebben *Gods leiding reeds tevoren beseft!* Hoe anders die Humanisten, die maar niets beseffen! Mocht het Verbond op de uitnodiging in gaan, dan verwacht ik een behoorlijke daling van ons ledental. Op praktisch gebied hebben we elkaar al wel eens ontmoet, prachtig. Maar daar moet het bij blijven.

L. W. J. Hol, Den Haag

*) Noot Redactie: Wij zijn erg verdraagzaam, ook als wij het oneens zijn met briefschrijvers als de heer Janssen.

Tweeërlei weten

De motivering van mijn weigering om aan zijn enquête mee te doen was voor dr. A. Lange aanleiding om in „HUMANIST” zijn mening omtrent mij kenbaar te maken: „Ik begin haast te geloven dat Hermien Manger zeer veel behoefte aan zekerheden heeft. Wat zij kent is goed. Het andere is slecht.” En het feit dat ik in mijn omgeving niemand (ik had liever moeten zeggen: vrijwel niemand) heb ontmoet die het hierover niet met mij eens was, brengt hem tot de konklusie: „Ik neem aan dat deze omgeving met veel zorg gekozen is. Een veel voorkomend kenmerk van een autoritaire persoonlijkheid”.

Max van Rooij schreef in zijn artikel over Simon Carmiggelt (Hbl-NRC, CS, 6-4-73), dat Carmiggelts proza „voorziet in een uniek soort informatie zonder welke de toekomstige vorsers naar zeden en gewoonten binnen ons huidige cultuurpatroon een manke voorstelling van zaken zouden krijgen”.

Deze uitspraak geeft ongeveer mijn

bedoeling weer: De wijze waarop Carmiggelt en andere schrijvers de levende psyche benaderen, heeft voor mij meer waarde dan de statistisch-procentuele, die met „betrouwbare meetinstrumenten” en „ingewikkelde psychometrische procedures” werkt.

Hieruit blijkt weliswaar dat ik „behoefte aan zekerheden” heb, maar die zijn dan van andere aard dan die waaraan dr. Lange als vertegenwoordiger van de wetenschap behoefte heeft. Behoeften en smaken verschillen!

Dat ik mijn omgeving met veel zorg gekozen zou hebben, klopt niet. Gelukkig vinden geestverwanten elkaar toch wel. En ben ik autoritair omdat ik probeer mijn protest helder te formuleren, als ik word uitgenodigd mee te werken aan een onderzoek waarvan ik het heil niet inzie? Ik kan met iedereen discussiëren die naar mijn mening even goed kan luisteren als ik naar de zijne. Maar ik wil niemand iets opdringen. Ik merk bijvoorbeeld hoe langer hoe meer dat ik niet deug voor propagandiste, zelfs voor een geestverwante groepering. (Het bestuur

RADIO EN TV

Radio

(Ned. 1 om 7.45 uur)

3 juni

Invuloefeningen in Humanisme (XIV)

Een reeks gesprekken waaruit blijken kan hoe verschillend en hoe overeenkomstig mensen het begrip Humanisme elk voor zichzelf invullen. Vanmorgen: Prof. Dr. G. Stuiveling.

Televisie

(Ned. 1 om 22.30 uur)

10 juni

14-daagse visie op aktueel Humanisme

van het HV moge het mij vergeven!).

Ofschoon ik wel eens ernstig van gedachten heb gewisseld met enige Jehova's Getuigen, ergert mij hun opdringerige propaganda-methode, gevolg van hun fanatieke, zelfverzekerde overtuiging. Wat ik over deze groep in mijn eerste stukje schreef, heb ik niet dr. Lange „toegedicht” — het was een voor mij vanzelfsprekende hypothese. Dat hij mij op dit punt misverstond, was wellicht het gevolg van het feit dat ik in mijn aan hem persoonlijk gerichte brief had geschreven: „U kunt op uw vingers wel natten...” Bedoeld was: „Men kan op zijn...”

In het kort samengevat: De een heeft behoefte aan het intuïtieve weten op grond van luisterend en lezend contact met personen, de ander verlangt naar exact weten op grond van via computers geanalyseerde uitingen. Zijn autoriteit is de officiële wetenschap.

Ik wens dr. Lange en zijn medewerkers evenveel voldoening in hun werk toe als ik in het mijne heb ondervonden en nog ondervind.

Hermien Manger

Beginselverklaring

Nu het beginsel van de humanist onder de aandacht gebracht is, kan men constateren, dat het aandacht heeft. Steeds komen er brieven binnen die aandacht vragen over dit voorname onderwerp en steeds gevarieerder. Dit kan goed — doch ook minder goed zijn: het enige goede is volgens ondergetekende dat men weet waarover men het heeft.

Men heeft het over de „mens”. Over „medemenselijkheid”. Over „god”, over de in godgelovige en niet-gelovige in god. Over „redelijk en zedelijk oordeel in een situatie”. Over „humanisme en radicaal humanisme”.

Maar ja, zo men het over de mens heeft, behoort men te weten „wat en of wie mens is”. Dit is nog niet in het licht gesteld en is meent ondergetekende een levensgebiedende eis.

Men heeft het over „medemenselijkheid”. Wat is de essentie van dat woord? Zo de humanist niet weet wat en of wie mens is, is dan de medemenselijkheid te vinden?

Men heeft het over God, maar er wordt niet duidelijk gemaakt wat en of wie God is. Over gelovigen in God en over niet in God gelovigen. Zij die niet

in God geloven behoren het woord niet te bezigen: het bezigen van het woord is het in leven roepen of handhaven en is koren op de molen van hen die het wensen te behouden terwijl zij weten dat het een overleefd produkt is van hun oorspronkelijk levensfundament: zij zijn nog de ongelovige gelovige in...

Er wordt gesproken over „redelijk en zedelijk oordeel” bij een situatie. Vanwaar kan of zal dat zedelijk en redelijk

oordeel komen? Dat zal toch duidelijk gemaakt moeten worden en zo dat niet kan, moet de humanist het fundament van 's Mens' levenshuis trachten te veranderen: de hoogste taak van de humanist.

Wanneer er gesproken wordt over „radicaal humanisme”, zullen die woordgebruikers toch duidelijk moeten maken wat nu werkelijk „radicaal” is.

J. Teuns, Amsterdam

Gewest Noord-Holland

Als penningmeester fungeert de heer W. T. van Varik, Helmlaan 20, Haarlem.

Afdeling Utrecht

Het secretariaatsadres van de afd. Utrecht is niet meer D. Ket, maar, ad interim, K. Doets, Doornstraat 14, Utrecht, tel. 51 00 67.

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:

Hoofdbestuur H.V.

Eindredacteur: Directeur H.V.

Lay-out: Lumax Utrecht

Druk: Lumax Utrecht

Redactie-adres:

Humanistisch Verbond

Oudegracht 152 Utrecht

Tel.: 030 - 31 81 45